

MAREK FIAŁKOWSKI OFMConv

ŻYCIE SPOŁECZNO-POLITYCZNE MIEJSCEM ZAANGAŻOWANIA KATOLIKÓW ŚWIECKICH

W Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* Soboru Watykańskiego II polityka określona została jako sztuka zarazem trudna i bardzo szlachetna (KDK 75). W powszechnym przekonaniu polityka rzadko odbierana bywa jako pewna umiejętność przynależna ludziom o najwyższych walorach moralnych i intelektualnych, a już zupełnie rzadko jako działanie szlachetne. Środki społecznego komunikowania regularnie dostarczają przykładów nadużyć w działalności społeczno-politycznej, która jawi się jako przestrzeń demoralizująca polityków albo jako domena ludzi pozbawionych skrupułów¹. Jednak oskarżenia o karierowiczostwo, kult władzy i korupcje oraz rozpowszechniony pogląd, że polityka musi być terenem moralnego zagrożenia, nie powinny – według Jana Pawła II – odstraszać chrześcijan od czynnego w niej udziału, a tym bardziej tłumaczyć ich nieobecność w polityce (ChL 42). Życie społeczno-polityczne jest przecież współczesnym areopagiem, na którym nie może zabraknąć głosicieli Ewangelii Jezusa Chrystusa, odważnie i wbrew rozmaitym przeszkodom głoszących Dobrą Nowinę o zbawieniu.

Poszukując odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób katolicy świeccy winni być obecni w życiu w społeczno-politycznym, należy najpierw wskazać na najważniejsze tendencje widoczne we współczesnej polityce, które przecież nie pozostają bez wpływu na aktywność katolików w tej sferze (1). Ko-

Dr MAREK FIAŁKOWSKI OFMConv – adiunkt Katedry Teologii Pastoralnej Szczegółowej Instytutu Teologii Pastoralnej KUL; adres do korespondencji: Klasztor Franciszkanów – Dom Studiów bł. J. Dunsza Szkota, ul. Parysa 40, 20-712 Lublin; tel. (081) 526-75-60; e-mail: mfialkowski@franciszkanie.pl; www.lublin.franciszkanie.pl

¹ Zob. A. Z w o l i ń s k i. *Życie społeczno-polityczne*. W: *Katolicka nauka społeczna*. Częstochowa 1999 s. 204.

lejnym etapem będzie prezentacja rodzajów zaangażowania katolików świeckich w dziedzinę polityki (2). Na zakończenie zaprezentowane zostaną najbardziej charakterystyczne formy politycznego zaangażowania człowieka wierzącego w dzisiejszym świecie (3).

1. WSPÓŁCZESNE ŻYCIE SPOŁECZNO-POLITYCZNE

Znaczenie działalności politycznej we współczesnym świecie trudno przecenić. Wpływa ona zarówno na pojedynczego człowieka, jak i na całe społeczeństwo. Tak istotne dziedziny życia, jak małżeństwo i rodzina, życie zawodowe czy kultura, nie są dzisiaj wolne od wpływów szeroko pojętej polityki. Ponadto można zaobserwować, że obszar działalności politycznej stale się rozszerza, angażując coraz większą liczbę aktywnych osób. Działalność polityczna nakierowana jest na przemianę współczesnego świata, a tym samym dosięga podstawowych problemów ludzkiego życia. Decyzje polityczne, znajdujące oddźwięk w obecnym życiu, rzutują także na przyszłość. Skutki politycznych decyzji są długofalowe i w pewnym sensie programują życie przyszłych pokoleń²

Zaangażowanie polityczne katolików świeckich musi brać pod uwagę pluralistyczny charakter współczesnego społeczeństwa. Istnienie wielkiej liczby różnych światopoglądów oraz grup angażujących się w politykę jest faktem. Katolik świecki, podejmując działalność polityczną, nie może liczyć na żadne przywileje³ Wręcz przeciwnie nierzadko słyszy się dzisiaj opinię, że tylko liberałowie, socjaliści, humaniści czy inni świeccy mają prawo uprawiać czynną politykę, natomiast odmawia się tego prawa chrześcijanom, chyba że będą ją uprawiać, wyrzekając się zasad własnej wiary. Zaangażowanie polityczne zgodne z zasadami wiary chrześcijańskiej uważane bywa za klerykalizm polityczny⁴

Wydana przez Kongregację Nauki Wiary 24 listopada 2002 r. *Nota doktrynalna o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu*

² M. Fiałkowski. *Udział katolików w życiu politycznym i budowaniu pokoju*. W: *Teologia pastoralna*. Red. R. Kamiński. T. 2: *Teologia pastoralna szczegółowa*. Lublin 2002 s. 508; zob. M. Czekański. *Chrześcijanin wobec wyborów politycznych*. Przewodnik. Kraków 2000 s. 105.

³ B. Lambert. *Życie wspólnoty politycznej*. W: *Nowy obraz Kościoła po Soborze Watykańskim II*. Red. B. Lambert. Warszawa 1968 s. 367.

⁴ J. Höffner. *Chrześcijańska nauka społeczna*. Kraków [b.r.w.] s. 241.

*politycznym*⁵ wskazuje na niektóre błędne poglądy i tendencje, które w ostatnim czasie pojawiły się w polityce. Są one przejawem złożonego procesu kulturowego, jaki zachodzi we współczesnym społeczeństwie, procesu, który z jednej strony jest odzwierciedleniem schyłku pewnej epoki, a z drugiej jest wyrazem poszukiwań i niepokojów związanych z nowymi wyzwaniem.

Dokument Kongregacji Nauki Wiary zwraca uwagę na błędne rozumienie zasady „laickości” we współczesnej polityce. *Nota doktrynalna* podkreśla, że „laickość pojmowana jako autonomia sfery obywatelskiej i politycznej w stosunku do sfery religijnej i kościelnej – ale nie w odniesieniu do zasad moralnych – jest wartością przyswojoną [...] i uznaną przez Kościół”⁶ Znajdujemy tutaj odniesienie do przypomnianej przez Sobór Watykański II autonomii rzeczy ziemskich, która obowiązuje w dziedzinie zaangażowania Kościoła na rzecz rozwoju świata. Przysługuje ona rzeczywistości ziemskiej w tym sensie, że ma ona prawa i wartości (KDK 36), które człowiek musi poznać, pamiętając, że wszystkie rzeczy zostały stworzone przez Boga, dzięki czemu mają swoją trwałość, prawdziwość, dobroć oraz własny porządek. Autonomia rzeczy ziemskich nie zakłada jednak ich absolutnej niezależności. Oznacza to, że nie jest to autonomia równoznaczna z niezależnością od Stwórcy (KDK 36) oraz z wyłamaniem się spod wszelkich norm prawa naturalnego i stanowionego (KDK 41)⁷ „Laickość” zatem oznacza postawę respektowania prawdy wypływającej z naturalnej wiedzy o człowieku żyjącym w społeczności, niezależnie od tego, że prawdy te są częścią nauczania określonej religii. Za błędne trzeba uznać utożsamianie słusznej postawy autonomii, jakiej katolicy winni być wierni w działalności politycznej, z postulatem niezależności od nauczania moralnego i społecznego Kościoła.

Wspomniane wyżej próby politycznego dyskredytowania chrześcijan za względu na ich moralny obowiązek postępowania zgodnie z nakazami sumienia oraz odmawianie im prawa do politycznego działania zgodnego z własnymi przekonaniem *Nota doktrynalna* określa jako formę nietolerancyjnego laicyzmu⁸ W życiu chrześcijanina nie może być dwóch równoległych nur-

⁵ Kongregacja Nauki Wiary. *Nota doktrynalna o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu politycznym*. „Osservatore Romano” (wyd. polskie) 24:2003 nr 2 s. 49-54 [dalej cyt. w przypisach jako *Nota*].

⁶ *Nota* nr 5 s. 52.

⁷ M. Fiałkowski. *Zaangażowanie polityczne katolików w świetle „Noty doktrynalnej o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu politycznym”* „Roczniki Teologiczne” 51:2004 z. 6 s. 91.

⁸ *Nota* nr 5 s. 53.

tów: z jednej strony rządzącego się własnymi wartościami i wymogami życia duchowego, a z drugiej strony obejmującego relacje rodzinne, społeczne, gospodarcze i polityczne nurtu świeckiego. Współczesne tendencje dostrzegane w polityce, domagające się wyłączenia ze sfery życia publicznego wszelkich treści religijnych, usiłują zmusić chrześcijan do głębokiej duchowej schizofrenii. Bycie chrześcijaninem jest przecież stylem życia i wartościowania, jest sposobem myślenia i oglądu rzeczywistości we wszystkich jej wymiarach, a nie jedynie formą prywatnej duchowej aktywności. Działalność polityczna katolików świeckich jest formą realizacji powołania do przemiany świata i przepajania go Ewangelią⁹

Nota Kongregacji Nauki Wiary wskazuje także na widoczny w dzisiejszym świecie relatywizm kulturowy. Przejawia się on w próbach teoretycznego uzasadniania i obrony pluralizmu etycznego, sankcjonującego dekadencję rozumu oraz rozkład zasad naturalnego prawa moralnego. Często głosi się także tezę, że tego rodzaju pluralizm etyczny jest warunkiem demokracji. Efektem tej tendencji jest domaganie się przez obywateli uznania całkowitej autonomii swoich wyborów moralnych, a ze strony ustawodawców tworzenie praw niezgodnych z zasadami etyki naturalnej. Tego rodzaju prawa naznaczone bywają przemijającymi, lecz modnymi tendencjami kulturowymi i moralnymi¹⁰ Opisywanemu zjawisku towarzyszy żądanie, aby obywatele, w imię opacznie rozumianej tolerancji, zrezygnowali z uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym swoich krajów w sposób zgodny z uznawaną przez siebie koncepcją człowieka i dobra wspólnego. Zakłada się przy tym, że wszystkie wizje dobra człowieka są równie prawdziwe i mają taką samą wartość. Tymczasem istnienie i uznanie zasadniczych zrębów etyki naturalnej jest konieczne i stanowi fundament demokracji, która nie może być takim systemem, w którym wszystkie sprawy można rozstrzygnąć wola większości¹¹

W takiej sytuacji katolik musi pamiętać, że uprawniony pluralizm doczesnych opcji nie może podważać zasad wynikających z chrześcijańskiej nauki moralnej i społecznej, które winny stanowić podstawę uprawiania polityki. W *Katechizmie Kościoła Katolickiego* znajdujemy ostrzeżenie, że jeżeli społeczeństwa ignorują lub odrzucają inspiracje płynące z prawdy o Bogu i człowieku, są zmuszone albo szukać w sobie lub zapożyczać od jakiejś ideologii

⁹ M. Machinek. *Chrześcijanie a polityka. Uwagi na marginesie „Noty doktrynalnej o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu politycznym”* „Homo Dei” 73:2003 nr 3 s. 39-41.

¹⁰ *Nota* nr 1 s. 50; Fiałkowski. *Zaangażowanie polityczne katolików* s. 90.

¹¹ Machinek. *Chrześcijanie a polityka* s. 42.

swych odniesień i swego celu (KKK 2244; por. CA 45-46). Do zasad wynikających z chrześcijańskiej nauki moralnej i społecznej katolicy muszą się ciągle odwoływać, gdyż stanowią one punkt odniesienia ich politycznej działalności, jednocześnie wyrażając sprzeciw wobec koncepcji pluralizmu opartego na relatywizmie moralnym¹². Jest to tym bardziej ważne, że współcześnie obserwujemy pojawianie się wielu złożonych problemów, które nie występowały w poprzednich stuleciach. Osiągnięcia naukowe stawiają dzisiaj przed człowiekiem nowe wyzwania i dylematy moralne. Konfrontacje polityki z nienaruszalnymi zasadami moralnymi jest szczególnie widoczna w dyskusji nad koncepcją osoby ludzkiej, nienaruszalnością ludzkiego życia od chwili poczęcia do naturalnej śmierci oraz wartością małżeństwa i rodziny.

Omawiając niektóre tendencje występujące we współczesnym życiu społeczno-politycznym, warto zwrócić szczególnie uwagę na sytuację w Polsce. Można powiedzieć, że w życiu społeczno-politycznym w Polsce widoczne są, z jednej strony, nurty charakterystyczne dla całej Europy, ale z drugiej strony nadal obecne są przyzwyczajenia mentalne z okresu dyktatury komunistycznej. Szczególnie niepokojące wydaje się wyniesione z okresu PRL-u przekonanie, że w życiu politycznym nie ma miejsca dla katolików, a spraw politycznych lub gospodarczych nie trzeba wiązać z wyznawaną wiarą¹³.

W Polsce mamy do czynienia z rozwojem demokracji parlamentarnej i kształtowaniem się partii politycznych o różnych orientacjach światopoglądowych i programach społecznych. Wydaje się, że społeczeństwo w przeważającej mierze nie identyfikuje głównych nurtów politycznych, opcji społecznych i wartości reprezentowanych przez poszczególne partie. Może o tym świadczyć niska frekwencja w kolejnych wyborach parlamentarnych i samorządowych oraz niestabilność sceny politycznej¹⁴. II Polski Synod Plenarny zwraca uwagę, że w Polsce widoczne jest osłabienie etosu obywatelskiego, obserwuje się niski poziom świadomości politycznej, bierność i apatię wielu obywateli, a także mentalność kosmopolityczną, zwłaszcza wśród szerokich kręgów młodzieży. Ponadto wielu Polaków nie rozumie, na czym polega profetyczno-krytyczna funkcja Kościoła w życiu społeczno--poli-

¹² Nota nr 2 s. 50; zob. J. Mariański. *Kościół katolicki w społeczeństwie obywatelskim. Refleksje socjologiczne*. Lublin 1998 s. 68-84.

¹³ R. Kamiński. *Kościół a życie polityczne jako problem pastoralny*. „Roczniki Teologiczne” 53:2006 z. 6 s. 19, 24.

¹⁴ A. Ochocki. *Kościół katolicki a sprawy publiczne w Polsce*. W: *Kościół katolicki na początku Trzeciego Tysiąclecia w opinii Polaków*. Red. W. Zdaniewicz, S. H. Zaręba. Warszawa 2004 s. 217.

tycznym¹⁵ Sprawę tę dodatkowo komplikuje fakt, że niektóre środowiska polityczne o proveniencji chrześcijańskiej chętnie zabiegają dla uwiarygodnienia swojej działalności o wsparcie Kościoła katolickiego.

Przedstawione powyżej zjawiska i tendencje dostrzegane we współczesnym życiu społeczno-politycznym ukazują, że polityka jest obecnie bardzo trudną i skomplikowaną, podlegającą dynamicznym przemianą dziedziną. Być może to tłumaczy ostrożność czy nawet niechęć angażowania się w nią katolików świeckich. Jeszcze bardziej ten dystans tłumaczy niesprzyjająca wartościom chrześcijańskim atmosfera, która widoczna jest we współczesnym życiu społeczno-politycznym. Chrześcijanom odmawia się prawa do udziału w debacie politycznej bądź przynajmniej dyskwalifikuje się ich wkład pod zarzutem, że chcą bronić nieuzasadnionych przywilejów¹⁶ Skrajne tendencje domagają się wyłączenia ze strefy życia politycznego wszelkich treści religijnych, aby religia nie zawładnęła sferą publiczną. Takie rozdzielenie spycha religijność wyłącznie w sferę aktywności prywatnej, a wprowadzanie jej w życie publiczne uznaje za wyraz ekscentryzmu i braku „poprawności politycznej” Religia jest tutaj wprawdzie postrzegana – obok gospodarki, polityki i kultury – jako jeden z subsystemów społecznych, odpowiadający na pytania i problemy sensu życia, jednak nie posiadający żadnej kompetencji w obrębie pozostałych subsystemów¹⁷ W takiej atmosferze katolicy świeccy podejmują dziś działalność polityczną, czyli różnego rodzaju działania gospodarcze, społeczne i prawodawcze, które w sposób organiczny mają służyć wzrostowi dobra wspólnego (zob. ChL 42).

2. RODZAJE POLITYCZNEGO ZAANGAŻOWANIA KATOLIKÓW

W prezentacji zaangażowania katolików świeckich w życie społeczno-polityczne niezwykle przydatne wydaje się rozróżnienie rodzajów udziału w polityce. Najczęściej mówi się o dwóch rodzajach zaangażowania politycznego, a mianowicie o zaangażowaniu w sensie społeczno-kulturowym oraz o zaangażowaniu w sensie praktycznym¹⁸

¹⁵ *Kościół wobec rzeczywistości politycznej*. W: *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*. Warszawa–Poznań 2001 nr 29-34, s. 91-93.

¹⁶ Benedykt XVI. *Przemówienie podczas audiencji, w której uczestniczyli goście międzynarodowego kongresu COMECE (24.03.2007 r.)*. „Wiadomości KAI” 1.04.2007 nr 13 s. 15.

¹⁷ Machinek. *Chrześcijaństwo a polityka* s. 38, 40.

¹⁸ Fiałkowski. *Zaangażowanie polityczne katolików* s. 84-85.

Ten pierwszy, szeroko pojęty udział w polityce – rozumianej jako roztropna troska o dobro wspólne (LE 20) – dotyczy każdej osoby i grupy społecznej. Jest on rozumiany jako działanie na płaszczyźnie wartości i obyczajów obywatelskich, skierowanych ku przekształcaniu życia społecznego. Już sam fakt istnienia i postępowania w sposób odpowiedzialny – indywidualnie czy zbiorowo – staje się udziałem w polityce. Dążenie do wspólnego dobra, rozumianego jako dobro całego człowieka i wszystkich ludzi, obrona i promocja sprawiedliwości, wolności i solidarności, rzetelna praca itp., stanowią wyraz działalności politycznej w szerokim znaczeniu. Innymi słowy, odpowiedzialna obecność obywatela w życiu swojej wspólnoty jest politycznym zaangażowaniem. Z tego rodzaju zaangażowania nie są wyłączeni także duchowni, którzy poprzez kształtowanie postaw katolików świeckich i ocenę podejmowanych przez nich przedsięwzięć politycznych odgrywają specyficzną rolę w sferze polityki¹⁹

Drugi rodzaj zaangażowania politycznego opiera się na rozumieniu polityki jako uczestnictwa w sprawowaniu władzy w państwie²⁰ Zaangażowanie to, mające znaczenie węższe i bardziej wykonawcze, oznacza praktyczne podejmowanie decyzji i akcji zmierzających do realizacji wypracowanego modelu społeczno-politycznego. Decyzje te spoczywają w ręku partii politycznych, rządów, związków zawodowych i organizacji międzynarodowych. Chodzi tutaj o bezpośredni udział w kształtowaniu struktur życia społeczno-politycznego i sprawowanie władzy. Oba wspomniane rodzaje zaangażowania pozostają ze sobą ściśle powiązane i zależne od siebie²¹

3. FORMY ZAANGAŻOWANIA KATOLIKÓW ŚWIECKICH W ŻYCIU SPOŁECZNO-POLITYCZNE

Zaangażowanie katolików w życie polityczne w praktyce oznacza udział w rozstrzyganiu spraw społeczności państwowej, narodowej i lokalnej dla dobra jej członków i całej wspólnoty przez udział w sprawowaniu władzy,

¹⁹ P. Nitecki. *Ewangelizacja i polityka*. W: Komisja Episkopatu Polski Duszpasterstwa Ogólnego. *Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła. Program duszpasterski na rok 1994/95*. Red. E. Szczotok, A. Liskowacka. Katowice 1994 s. 420.

²⁰ *Kościół wobec rzeczywistości politycznej* nr 4 (s. 84).

²¹ B. Sorge. *Ewangelizacja i zaangażowanie polityczne*. „Chrześcijanin w świecie” 7:1975 nr 33 s. 54-56; zob. K. R y c z a n. *Zaangażowanie katolików w życie społeczno-polityczne. Próba diagnozy*. W: *Zaangażowanie chrześcijan w życiu społecznym*. Red. A. Marcol. Opole 1994 s. 11.

w jej kreowaniu i kontroli nad nią²² Szczególne znaczenie ma zatem udział katolików świeckich w wolnych wyborach, kandydowanie i obejmowanie stanowisk partyjno-społecznych oraz tworzenie, przynależność i aktywność w partiach politycznych.

W systemach demokratycznych każdy obywatel jest odpowiedzialny za kształt i oblicze instytucji demokratycznych, czyli za rząd, parlament i samorządy. *Nota doktrynalna* przypomina, że we współczesnych społeczeństwach demokratycznych wszyscy obywatele mogą mieć poprzez głosowanie wpływ na wybór ustawodawców i rządzących²³ Udział w wyborach jest wyrazem odpowiedzialności i troski o dobro wspólne, w którym realizuje się dobro każdego człowieka. Jest to tym bardziej prawo i obowiązek każdego wierzącego (KDK 75). Nie można być dobrym katolikiem, nie będąc dobrym obywatelem. Nieuczestniczenie w wyborach należy uznać za brak odpowiedzialności za dobro wspólne narodu i społeczeństwa, które stanowi grzech zaniedbania²⁴ Powstrzymanie się od udziału w wyborach może być także swego rodzaju wyborem, dającym szansę politycznego wybicia się osobom, które nie zamierzają kierować się zasadą dobra wspólnego i wartościami chrześcijańskimi.

Mówiąc o moralnym obowiązku uczestniczenia w wyborach, nie można pominąć kwestii, komu należy powierzać urzędy w państwie. Katolik powinien udzielić poparcia kandydatom gwarantującym kompetentne realizowanie wskazań społecznego nauczania Kościoła. *Nota doktrynalna* podkreśla, że katolik nie może popierać sił i ruchów politycznych, które nie respektują nauczania moralnego i społecznego Kościoła²⁵ Nie wyklucza to wszakże uznania uprawnionych różnic poglądów w zakresie spraw doczesnych, które zostały przez Boga pozostawione wolnemu i odpowiedzialnemu osądowi każdego człowieka. Mogą przecież istnieć odmienne strategie urzeczywistniania lub zagwarantowania tej samej wartości. Teorie polityczne mogą być interpretowane na różny sposób, a do tego trzeba także wziąć pod uwagę złożoność problemów politycznych na płaszczyźnie praktycznej²⁶ Ponieważ te same cele w państwie można osiągnąć poprzez różne programy

²² H. Skorowski. *Pojęcie: zaangażowanie społeczne*. W: *Zaangażowanie chrześcijan* s. 173-174.

²³ *Nota* s. 49.

²⁴ *Słowo Biskupów polskich w sprawie wyborów do Parlamentu*. „L'Osservatore Romano” (wyd. polskie) 14:1993 nr 8-9 s. 57-58.

²⁵ *Nota* nr 6 s. 53; zob. II Polski Synod Plenarny 1991-1999. *Kościół wobec rzeczywistości politycznej*. Poznań 2001 nr 38 s. 94.

²⁶ M a c h i n e k. *Chrześcijaństwo a polityka* s. 41-42.

i opcje, normalną rzeczą jest, że chrześcijanie mogą różnić się w sądach co do skuteczności i zasadności danego wyboru lub programu partii czy rządu (zob. KDK 43; OA 50). Taki pluralizm jest nie tylko uprawniony, ale i korzystny dla politycznej działalności, gdyż wywołana przez niego dyskusja pozwala lepiej określić co naprawdę służy dobru wspólnemu²⁷

Wyrazem zaangażowania katolików świeckich w działalność polityczną jest przynależność do partii politycznych. Dotyczy to przede wszystkim tych katolików, którzy odznaczają się zdolnościami do prowadzenia tego typu działalności (zob. KDK 75). Partie polityczne są zorganizowanymi grupami powstałymi na zasadzie wolnych decyzji członków. Posiadają one określony program i są powoływane do reprezentowania zorganizowanych interesów rozmaitych kategorii ludzi. W systemach demokratycznych istnieje pluralizm partii politycznych, czyli ich wielość i konkurencja na arenie politycznej. W zależności od miejsca w systemie politycznym można rozróżnić partie rządzące oraz partie pozostające w opozycji. Taki układ zależy od poparcia społecznego, które opiera się na wolności wyboru pomysłów i programów działania głoszonych przez daną partię²⁸

Do zadań katolików świeckich należy formowanie partii politycznych, stowarzyszeń, ugrupowań oraz opracowywanie programów i odpowiedniej taktyki dla osiągnięcia wyznaczonych celów²⁹. Katolicy mogą angażować się w istniejące w społeczeństwie partie polityczne, jak i tworzyć partie chrześcijańskie. W pierwszym przypadku chodzi o partie, które w swoich programach i swej polityce nie występują przeciw wierze i moralności chrześcijańskiej. Kiedy jednak partia zmierza do celów przeciwnych wierze i moralności chrześcijańskiej i stawia własną korzyść nad dobro wspólne, katolicy nie mogą do niej należeć, ani na nią głosować³⁰

Wydaje się także rzeczą uzasadnioną, aby katolicy jednoczyli się tworząc partie chrześcijańskie. Dzięki partiom powstałym z inspiracji chrześcijańskiej przesłanie chrześcijańskie może w znacznym stopniu przyczyniać się do powstawania skutecznych i odważnych rozwiązań problemów społecznych. Kolejnymi zaletami tych partii jest podejmowanie przez katolików

²⁷ Fiałkowski. *Udział katolików w życiu politycznym* s. 510.

²⁸ W Piwowarski. *Partie polityczne*. W: *Słownik katolickiej nauki społecznej*. Red. W Piwowarski. Warszawa 1993 s. 127-128.

²⁹ A. Zwoliński. *Katolik i polityka*. Kraków 1999 s. 60.

³⁰ *Nota nr 6* s. 53; zob. M. Florczyk. *Teologiczne motywy zaangażowania świeckich w życie polityczne*. W: Komisja Duszpasterska Episkopatu Polski. *Nowa ewangelizacja u progu Trzeciego Tysiąclecia. Program duszpasterski na rok 2000/2001*. Katowice 2000 s. 376.

wspólnych inicjatyw przy uniknięciu rozproszenia sił i środków oraz podkreślenie własnej tożsamości. W ten sposób wartości, które daje wiara mogą się utrwalac i przyczyniac do budowania pluralistycznego społeczeństwa³¹ W przypadku tworzenia stowarzyszeń, związków zawodowych i partii chrześcijańskich może pojawiać się niebezpieczeństwo zagubienia chrześcijańskiego uniwersalizmu, traktowania kryterium wyznaniowego jako fasady, za którą ukrywa się typowa dla innych ugrupowań gra polityczna³² Przy tej okazji należy jasno podkreślić, że partia, która określa się jako chrześcijańska, nie staje się instytucją kościelną i nie znajduje się pod bezpośrednią władzą hierarchii. Kościół bowiem nie identyfikuje się z żadną partią i żadna z nich nie ma prawa do reprezentowania Kościoła (por. KDK 76). Określenie „chrześcijańska” w nazwie partii nie oznacza, że jest to partia wyznaniowa, a jedynie że rozpoznaje się w zasadach chrześcijańskiej nauki społecznej³³

*

W naszych czasach Kościół podkreśla konieczność obecności katolików świeckich w życiu politycznym. Jest to zachęta mocna i jednoznaczna. Kościół mówi, aby katolicy świeccy nie zniechęcali się niebezpieczeństwami i wynaturzeniami moralnym, które często towarzyszą sprawowaniu władzy i rodzą niechęć i niesmak wśród obywateli³⁴ Prawo i obowiązek uczestnictwa w polityce dotyczy wszystkich chrześcijan. Formy zaś tego udziału, płaszczyzny zaangażowania politycznego, na jakich się ono dokonuje, zadania i odpowiedzialność mogą być różne i wzajemnie się uzupełniają (ChL 42)³⁵

Podnoszony często zarzut o „mieszaniu się Kościoła do polityki” wynika z niewłaściwego rozumienia samej polityki, błędnego definiowania Kościoła oraz z niezrozumienia Jego misji w świecie. Jeśli Kościół to wspólnota ludzi wierzących, a polityka to roztropna troska o wspólne dobro, życzenie, aby Kościół nie wtrącał się do polityki, oznaczałoby, że katolicy powinni zrezygnować ze swoich praw obywatelskich, z wpływu na losy państwa, a rządy postawić ludziom niewierzącym. Sfera polityki powinna być rozpatrywana jako jedna z form świadectwa chrześcijańskiego, służąca umacnianiu wiary u obserwatorów i uczestników działalności politycznej, prowadzonej zgodnie z religijno-moralnymi zasadami chrześcijaństwa, w służbie dobra każde-

³¹ S. Rosik. *Głos w dyskusji*. W: *Zaangażowanie chrześcijan* s. 134.

³² P. Mazurkiewicz. *Kościół i demokracja*. Warszawa 2001 s. 230-231.

³³ Czekanski. *Chrześcijanin wobec wyborów politycznych* s. 131.

³⁴ Tamże s. 132.

³⁵ E. Weron. *Apostolstwo laikatu w nauczaniu Jana Pawła II*. Ząbki 2007 s. 88.

go człowieka. Misja Kościoła nie ma wprawdzie charakteru politycznego, lecz religijny, nie oznacza to jednak, że wiara chrześcijańska odwraca uwagę katolików od doczesności, ale wręcz przynagla do troski o świat i włączenie się w kształtowanie rzeczywistości doczesnej³⁶

Dziedzina życia politycznego wymaga od każdego człowieka ochrzczonego czynnego zaangażowania, nie ma bowiem takiej płaszczyzny życia, gdzie nie byłoby miejsca dla wartości chrześcijańskich. Jan Paweł II uczył, że „nowe sytuacje – zarówno w Kościele, jak i w życiu społecznym, ekonomicznym, politycznym i kulturalnym – domagają się dzisiaj ze szczególną siłą zaangażowania świeckich” (ChL 3). Chrześcijańskie zaangażowanie w życie społeczne nie oznacza jednak jakiegoś bezwarunkowego uznania wszystkiego, co wyznacza kształt życia społecznego, ani ślepego poświęcenia dla spraw społecznych. Chodzi w nim o dobre rozeznanie w świetle Ewangelii sytuacji panujących w poszczególnych dziedzinach życia społecznego i podjęciu odpowiednich działań służących dobru osoby ludzkiej i prawdziwemu rozwojowi społeczeństwa³⁷

BIBLIOGRAFIA

- Borutka T.: Zadania społeczne laikatu. Bielsko-Biała: Instytut Teologiczny im. św. Jana Kantego 1996.
- Charles R., Maclaren D.: Kościół w świecie współczesnym. Nauczanie społeczne Kościoła w świetle Soboru Watykańskiego II. Poznań: Wyd. „W drodze” 1995.
- Czekanski M.: Chrześcijanin wobec wyborów politycznych. Przewodnik. Kraków: Wyd. M 2000.
- Fiałkowski M.: Udział katolików w życiu politycznym i budowaniu pokoju. W: Teologia pastoralna. Red. R. Kamiński. T. 2: Teologia pastoralna szczegółowa. Lublin: Atla 2 2002 s. 508-513.
- Zaangażowanie polityczne katolików w świetle „Noty doktrynalnej o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu politycznym” „Roczniki Teologiczne” 51: 2004 z. 6 s. 81-95.
- Kamiński R.: Kościół a życie polityczne jako problem pastoralny. „Roczniki Teologiczne” 53:2006 z. 6 s. 17-33.
- Machinek M.: Chrześcijananie a polityka. Uwagi na marginesie „Noty doktrynalnej o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu politycznym” „Homo Dei” 73:2003 nr 3 s. 35-46.
- Mazurkiewicz P.: Kościół i demokracja. Warszawa: Pax 2001.

³⁶ Zob. Mazurkiewicz. *Kościół i demokracja* s. 219; Nitecki. *Ewangelizacja i polityka* s.416-417; Machinek. *Chrześcijananie a polityka* s. 36.

³⁷ Zob. J. Nagórny. *Teologicznomoralne podstawy uczestnictwa chrześcijan w życiu społecznym*. W: *Zaangażowanie chrześcijan* s. 123.

- Nitecki P.: Ewangelizacja i polityka. Katowice: Wydział Duszpasterski Kurii Metropolitarnej 1994.
- Sorge B.: Ewangelizacja i zaangażowanie polityczne. „Chrześcijanin w świecie” 7:1975 nr 33 s. 44-64.
- Zaangażowanie chrześcijan w życiu społecznym. Red. A. Marcol. Opole: Wyd. Św. Krzyża 1994.
- Zwołiński A.: Katolik i polityka. Kraków: WAM 1999.

SOCIAL-POLITICAL LIFE AS A PLACE FOR PARTICIPATION OF LAY CATHOLICS

Summary

Today politics is one of the most important branches of social life; it affects other areas of man's life, and also it influences his future. At the same time politics is perceived as the place where politicians are corrupted or as a domain of people deprived of any scruples, prone to be corrupted, prone to careerism, and to the cult of power. Despite this, the Church encourages lay Catholics to participate in social-political life. Hence the question, 'in what way lay Catholics should be present in social-political life' seems legitimate.

Looking for an answer to this problem, first the most important tendencies are shown that can be seen in contemporary politics, and that have influence on Catholics' participation in this area. Next, two kinds of Catholics' participation in politics are presented: participation in the social-cultural meaning and in the practical meaning. To conclude the article the most characteristic forms of Catholics' political participation in modern world are discussed. Special attention is paid to their participation in free voting and in the work of political parties.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: Kościół a polityka, katolicy świeccy, życie społeczno-polityczne, polityka, partie polityczne, wybory.

Key words: Church and politics, lay Catholics, social-political life, politics, political parties, elections.